

znatky, popsal silné a slabé stránky obou armád a jejich koncepcí a případně nastínil možnosti dalšího výzkumu. Místo toho knihu uzavírá alternativně-historická kapitola popisující imaginární válku, jež začíná ráno 1. října a končí porážkou ČSR na jaře následujícího roku. Ocenit můžeme skutečnost, že oproti řadě jiných obdobných hypotéz Majewski kalkuluje i s předpokládaným chováním představitelů dalších států.

Knihu doplňuje množství fotografií, stejně jako několik map a dislokační přehledy československé armády. Analogické údaje pro německou brannou moc bohužel chybějí. Po formální stránce je text redigován poměrně pečlivě, byť se objevuje několik drobných stylistických vad a překlepů. Pro tuzemské čtenáře může poněkud nezvykle působit příležitostné používání ich-formy, v české odborné literatuře nepřiliš obvyklé.

Máme-li recenzovanou práci celkově hodnotit, musíme v první řadě vy-zdvihnout pečlivou heuristiku a přehledné členění textu. Hodnotné je využití polského případu pro srovnání situace ze září 1938. Jistou slabinu naopak představuje – kromě několika drobných, spíše technických či formulačních nedostatků – zejména absence metodologického úvodu a především závěru. Ačkoli Majewskému rozhodně nelze upřít snahu o začlenění problému do širšího mezinárodního kontextu, tato linka by zasloužila podrobnější rozpracování. Především postoje a možné reakce západních mocností, SSSR a Maďarska by zasloužily bližší rozpracování. V neposlední řadě by za hlubší reflexi stála také otázka, zda by odmítnutí mnichovských podmínek mělo automaticky za následek německou vojenskou akci nebo zda by se Hitler pokusil věc řešit dalším diplomatickým jednáním.

Vzdor uvedeným připomínkám lze knihu vnímat jako cenný přínos k českým dějinám 20. století, tím spíše, že je psána z pohledu nezaujatého pozorovatele „zvenčí“.

Ondřej Kolář

MARTIN SCHULZE WESSEL (ed.), *The Prague Spring as a Laboratory*, München: Vandenhoeck u. Ruprecht Verlag 2019, 312 s.

Publikace *Laboratoř pražského jara* vzešla z výroční konference Collegia Carolina, které ji mezi 26. a 29. říjnem 2017 pořádalo již tradičně v Bad Wiessee, tentokrát ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd ČR a Doktorandskou školou dějin východní a jihovýchodní Evropy při mnichovské a řezenské univerzitě. Editor Martin Schulze Wessel se hned v úvodu vy-

mezil vůči tradičnímu pojmání pražského jara jako dichotomie reformistů a konzervativců, jejichž spor rozhodla srpnová invaze.

Perspektivy, které si konference a následná publikace zvolily, jsou tu více, tu méně neotřelé. Mezi ty zajímavé patří sledování kulturních vzorců šedesátých let v Československu (Thomas M. Bohn je analyzuje v širším časovém i evropském kontextu), dále sledování některých dosud neuvažovaných aktérů roku 1968, jako byly například československá a slovenská akademie věd (v příspěvcích Martina France a Adama Hudka) či protestantské církve (u Ondřeje Matějky). Stále ještě málo frekventovaným pojmem v české debatě je pražské jaro jako subjekt i objekt medializace: Alexander Dubček masmédiu přitom široce využíval a zároveň se stal předmětem jejich obdivu až kultu. Ostatně i nové stranické vedení zažívalo popularitu, s níž si komunistická strana nevěděla rady. Navíc s omezením cenzury přibývali na mediální scéně stále noví hráči. Svými příspěvky se k tomuto tématu zdařile vyjádřily například Marína Zavacká v textu o českých a slovenských časopisech pro děti a mládež, Anna Bischofová studií o snahách a postavení rádia Svobodná Evropa či Héléne Lecclerková analýzou německojazyčného měsíčníku *Im Herzen Europas*, jež vydával Orbis v letech 1958–1971.

Další oddíl knihy se přesouvá k „retrospektivním výkladům“, tedy jakýmsi dalším životům pražského jara. Zde se naopak o průlom jedná spíše v deklarativní rovině. Zdeněk Nebřenský, jenž pražské jaro analyzuje jako vyvíjející se „master narrative“, sice používá módní pojmy a cituje módní autory, avšak pramenně zůstává u notoricky známých zdrojů. Pavel Kolář zapojil lákovou psychologizující perspektivu a ve svém příspěvku se věnoval poinvazní deziluzi a „kulturám truchlení“, nelze se však ubránit dojmu, že k úpadku světové levice váže československý případ poněkud uspěchaně, místy až svévolně – viz například zjednodušenou tezi o „porážce“ socialistického projektu ženské emancipace jako jednoho ze zdrojů tohoto úpadku (s. 289).

Zcela přesvědčivý příklad toho, co může netradiční a neotřelá perspektiva přinést, naopak nabídl Martin Schulze Wessel ve své studii sledující československý osmašedesátý a jeho režimy temporality. „Pražské jaro mělo od počátku s časem problém,“ uvedl svůj text lakonicky (s. 7). Dokázal dále, že reforma roku 1968 jako příliš pozdní změna, její potíž s příliš mnoha nahromaděnými plány najednou i časový nesoulad stranických rozhodnutí a lidových očekávání mohou vytvořit vskutku produktivní i v dobrém slova smyslu zábavný klíč k výkladu.

Pečlivě sestavená a vypravená kniha představuje v kontextu literatury o pražském jaru další důležitý příspěvek k opuštění jeho výhradního pojmání jako interního stranického konfliktu a sovětského vměšování. Je třeba rovněž uvítat rozhodnutí redakce zveřejnit všech sedmnáct příspěvků v angličtině.

Zajímavé texty o nových dějištích a aktérech dramatu roku 1968 i jeho „problému s časem“ se tak dostanou k mnohem širšímu odbornému publiku po celém světě.

Adéla Gjuričová

HUBERT GUZIK (ed.), *Bydlet spolu. Kolektivní domy v českých zemích a Evropě ve 20. století*, Praha: Arbor vitae 2017, 288 s.

Kolektivní dům (koldům) pod jednou střechou spojuje obytnou funkci se širokou nabídkou služeb a zespolečenštěnými provozy pro stravování, péči o děti či trávení volného času určenými zejména pro obyvatele daného domu. V moderních českých dějinách tento typ krystalizuje kolem roku 1910 v úvahách liberálních sociologů kolem Tomáše G. Masaryka, následně se zásluhou teoretika architektury Karla Teigeho ocitá v centru zájmu levicové meziválečné avantgardy a konečně kulminuje ve čtyřicátých a šedesátých i sedmdesátých letech, kdy vznikají kolektivní domy v Litvínově a Zlíně a řada domů hotelového typu. Jak české teoretické debaty, tak i architektonické realizace se vyznačují vysokou kvalitou, která je plně srovnatelná se zahraničními příklady. Publikace poprvé v české a v takto obsáhlém pohledu i zahraniční uměnovědné literatuře přináší soubor textů, v nichž systematicky představuje nejdůležitější realizace a návrhy „koldomů“. V odborných statích, pak přibližuje architektonicko-urbanistické, politické, ideologické, ekonomické, sociologické a kulturně-antropologické aspekty dějin kolektivního bydlení. Čtenáři jsou rovněž seznámeni s relevantními proudy v uvažování o kolektivním bydlení z euroamerického okruhu a vybranými zahraničními realizacemi.

Autorský tým sestává z více než dvaceti odborníků, více než desítka z nich působí na prestižních vysokých školách či výzkumných ústavech v zahraničí (mj. Universität Leipzig, Hochschule für angewandte Wissenschaft und Kunst – Hildesheim/Holzminden/Göttingen, Chalmers University of Technology – Gothenburg, Institute of Art of the Polish Academy of Sciences – Varšava, Moholy-Nagy University of Art and Design – Budapešť, Iowa State University – Ames, Waseda University – Tokio ad.). Editor a spoluautor knihy Hubert Guzik působí na Fakultě architektury ČVUT v Praze. Zaměřuje se na dějiny bydlení 20. století a je autorem řady článků publikovaných v tuzemských a zahraničních odborných periodících.